

بررسی الگوی فضایی خانه‌های بومی و رهیافت‌های نوین در طراحی پایدار معماری مسکن

جواد عبدالحسینی

استادیار، دانشکده فنی و مهندسی خوی، دانشگاه ارومیه، ایران. j.abdolhoseyni@urmia.ac.ir

چکیده

معماری بومی و طراحی اقلیمی ایران با شناخت فرهنگ و آداب و سنن خود و اقلیم‌های خود سعی در طراحی و ساخت بناهایی کرده‌است که کمترین استفاده از انرژی‌های تجدید ناپذیر را در پی داشته و نیز با ارائه روش‌هایی ساده و منطقی بیشترین استفاده را از انرژی‌های تجدید پذیر داشته است. توسعه پایدار تغییری محیط مدارانه در استفاده از منابع طبیعی و سمت‌گیری توسعه فناوری است تا با نیازهای حال و آینده سازگار باشد. در معماری پایدار - که در برگرفته مفاهیم و اصول توسعه پایدار در حوزه معماری است - ساختمان نه تنها خود را با شرایط اقلیمی منطقه تطبیق می‌دهد، بلکه با بهره‌گیری از بوم‌شناسی ساختمان که تاکید بر قابلیت تلفیق ساختمان با عوامل محیطی دارد، سعی در نیل به کیفیات فضایی، کالبد و فرم مناسب در طراحی معماری دارد. با پژوهشی ژرف و تیزبینانه در معماری بومی ایران، در سنن و آداب و رسوم ایرانیان تک به تک اصول و ارکان پایداری و در نهایت معماری پایدار یافت می‌شود. موضوع مشخص و آشکار این تحقیق بکارگیری الگوهای کاربردی معماری پایدار در طراحی و ساخت بناهای همساز با اقلیم حاکم بر آن منطقه است. با بررسی معماری بومی و الگوهای معماری و طراحی اقلیمی ایران با شناخت معماری پایدار و اصل‌های مهم آن، با کنار هم قراردادن این دو مقوله نتایج دست‌یافته را می‌توان کاربردی‌تر در معماری استفاده و بهره برد.

واژه‌های کلیدی: معماری بومی، طراحی اقلیمی، طراحی پایدار، مسکن

مقدمه:

بافت‌های سنتی ما روزگاری محیطی امن، توأم با آسایش و رفاه مردمی بودند که در آن سالیان متممادی زندگی کرده‌اند. این فضاها که در طول قرن‌ها ساخته شده و شکل گرفته‌اند، براساس تشخیص و قضاوت و انتخاب اندیشمندان آفریننده یا آفرینندگان آن متکی به ارزش‌ها و شرایط متغیر جامعه انسانی آن روز بوجود آمده‌اند. در گذشته مقتضیات و روح حاکم بر زندگی ایرانیان، همان روحی بود که بر معماری آنان نیز حاکم بوده و هماهنگی کامل بین ساختار معماری، اقلیم و زیربنای زندگی اجتماعی و اقتصادی خانوارها وجود داشت.

محیط‌های شکل گرفته قدیمی، انعکاسی از جامعه بوده و مفاهیمی همچون طراحی اقلیمی، تامین آسایش گرمایی، هویت، وحدت، خوانایی، هماهنگی، سازگاری و از مفاهیم دیگر را در خود جای داده بود. اما بتدریج و با نفوذ سبک معماری مدرن و در دوره انقطاع تاریخی، محله‌ها انسجام و پیوستگی و هویت و شخصیت مستقل خود را از دست داده و مفهوم و ارزش‌های محله بی‌اعتبار شد و به دنبال درک ناشیانه و برداشت سودجویانه از دیدگاه مدرنیسم و رواج روش بساز و بفروش در ساختمان سازی، بافت مسکونی از شکل محله‌ای با بافت فشرده و بسته با برخورد‌های اجتماعی معدود به یک سیستم باز و قابل دسترسی با